

Till: Gröna Holmön AB
Öllerskatavägen 14
918 03 Holmön

Kopia:
Länsstyrelsen Västerbotten
901 86 Umeå

Umeå Kommun
Skolgatan 31 A
901 84 Umeå

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Samrådsyttrande avseende Vindkraft på Holmön och Ängesön, samrådsperioden 1 – 21 oktober 2014

Vi två som å ena sidan (Eva-Lena Rydelius) är ägare till fastigheten Stora Fjäderägg 2:1 och delägare i fastigheten Holmön 8:49 samt Holmöättling på min fars sida i flera generationer och å andra sidan (Per-Anders Rydeilus) är ägare till 1/5 av skogs- och jordbruksfastigheten Holmön 7:9,2:10,1:12, Holmön 19:1 och delägare i Holmön 8:49 samt Holmöättling på min mors sida i flera generationer lämnar här följande gemensamma samrådsyttrande. Då den nya prospektören Gröna Holmön AB inte inger förtroende så skickas kopia till Länsstyrelsen i Västerbotten, Umeå Kommun och Naturvårdsverket så att negativa yttranden inte kan censureras av prospektören när samrådsunderlaget tillsänds myndigheten.

Som framgår nedan är vår uppfattning att en vindkraftspark på Holmöarna kommer att förstöra Holmöarnas unika ställning som naturreservat, som riksintresseområde för friluftsliv, och som ett kulturskyddat område av riksintresse där såväl Riksantikvarieämbetet som Trafikverket utsett Holmöby som kulturarv resp. vägnätet som skyddsvärt.

Vår uppfattning är att samrådsunderlaget är både bristfälligt och ofullständigt och fyller inte de krav på information och sakunderlag som skall finnas.

Kritiken gäller följande avseenden som preciseras i det följande:

1. Samrådsunderlaget har inte beaktat Holmöarnas unika ställning som naturreservat och riksintresseområde för natur- och friluftsliv.
2. Konsekvenserna för Holmöarnas unika fågel- och djurliv har inte beaktats.
3. Konsekvenserna för de nyupptäckta och ofullständigt undersökta fornminnena på Ängesön har inte beaktats.
4. Bullerutredningen är amatörmässigt gjord och har inte beaktat de nyare vetenskapliga fynd som erhållits under senare år och som visar hur bullret från vindkraftsverk varierar

pga atmosfäriska förhållanden, dygnsvariationen och väderleken. Inte heller har hälsoeffekterna beaktats.

När det gäller p 1: Samrådsunderlaget har inte beaktat Holmöarnas unika ställning som naturreservat och riksintresseområde för natur- och friluftsliv kan följande sägas:

Holmöarna utgör en unik arkipelag i Norra Kvarken med en landhöjning som motsvarar c:a 1 m per hundra år och som gör att öarnas natur hela tiden förändras. De unika förutsättningarna har gjort att större delen av arkipelagen är ett naturreservat och ett Natura 2000 område. Det finns en sk bevarandeplan som Länsstyrelsen upprättat "Bevarandeplan Holmöarna SE0810010", där det framgår att vinkraftsanläggningar utgör ett hot mot naturreservatet.

Bifogat finns den karta som ingår i samrådsunderlaget och som visar var Gröna Holmön AB tänker sig sina vindkraftverk. Den skall jämföras med den utredning om "Natur- och kulturvärden i Holmöskärgården – en resurs för framtida utveckling" som finns på Umeå kommuns hemsida och som upprättats av Ulf Holmgren 2012-05-15. Där framgår klart hur den tänkta vindkraftsparken på östra Holmön kommer att försvåra friluftsliv och turism längs området som innehåller den sk "kanalen" mellan Holmön och Ångesön. Det är intressant att notera att under den aktuella helgen 18-19 oktober 2014 har en grupp turister hyrt kajaker för att paddla kring östra Holmön – Ångesön och övernatta vid det gamla Salteriet på södra Holmön. Vindkraftsverk i området kommer att göra naturupplevelsorna mindre attraktiva och försvåra för Holmöarna att utvecklas till det natur- och friluftsområde som de har förutsättningar att bli. Eftersom man tänker bygga väldigt höga master för de vindkraftsverk som planeras längs östra Holmön bör det särskilt beaktas hur den unika havs- och landvyn över naturreservatet som ses från Stora Fjäderägg kommer att påverkas negativt.

När det gäller p 2: Konsekvenserna för Holmöarnas unika fågel- och djurliv har inte beaktats kan följande sägas:

Den fågelutredningen som Slitevind AB genomförde på Holmöarna i sitt tidigare samrådsförfarande visade att vindkraftsplanerna skulle hota fågellivet på Holmöarna ssk när det gäller havsörn och fiskgjuse. För att om möjligt kunna ändra på synpunkterna om skador på fågellivet beställde Slitevind AB och Energimyndigheten ett nytt fågelprojekt från Uppsala Universitet, "Kunskapsuppbyggnad avseende smålom, storlom, havsörn och fiskgjuse i Skärgårdsmiljö inför planering och prövning av vindkraft " (Energimyndighetens Dnr 2012-008644). Förutom att projektet inte fyller forskningsetiska krav på flera olika sätt som Umeå Kommun och Länsstyrelsen i Västerbotten redan informerats om visar den första rapporten från projektet i maj 2014 att nya havsörns- och fiskgjusebon etablerats i de områden där Gröna Holmön AB planerar sina vindaggregat. De negativa konsekvenserna för fågellivet som framkom i den första fågelutredningen har förstärkts och inte försvagats.

Utöver frågan om fågelpåverkan har Holmöarna ytterligare arter av insekter och djur som bör skyddas. På Holmöarna finns bl.a. det sk Holmöbiet, fjärilen Violetta Guldvinge samt fladdermöss. Det finns stöd för att vissa typer av fladdermöss migrerar över Kvarken och Holmöarna under våren och hösten till och från övervintringsområden.

När det gäller p 3. "Konsekvenserna för de nyupptäckta och ofullständigt undersökta fornminnena på Ångesön har inte beaktats" kan följande sägas:

Holmöarna, med undantag för området "Holmö By" är ett Natura 2000 område medan Holmön By enligt Riksantikvarieämbetet är ett skyddat kulturarv. Trafikverket har beslutat att Holmöarnas "ålderdomliga vägnät" skall skyddas (Vägverkets landskapsprogram för Umeå Norra (som tillkom via ett Riksdagsuppdrag)). Holmön är ett av 4 särskilt utpekade områden.. Riksantikvarieämbetet har utpekat hela ögruppen från Holmögadd i söder till Stora Fjäderägg i norr plus ett långsmalt havsområde norrut genom Västra Kvarken upp mot Bygdeå som "Kustområde

med särskilda kulturmiljövärden". Det innebär "Områden som är känsliga för storskalig utbyggnad av vindkraftverk, som bör undantas från vindkraftsutbyggnad av bevarandeskäl. De områden som enligt Riksantikvarieämbetet bör hållas fria från vindkraftverk för att värna en fri horisont från vissa särskilt värdefulla delar av kusten".

Den kulturutredning som Slitevind AB beställde av Västerbottens Museum inför sitt samråd visar också att det område på Ängesön där Gröna Holmön AB tänker sig vindkraftsverk faktiskt är fullt av fornminnesplatser som är nyupptäckta och inte närmare undersökta. Bifogar en karta från Museets utredning som visar att de verk som Gröna Holmön AB planerar på Ängesön ligger i direkt anslutning till Natura 2000-området och i ett område där nya fornminnesplatser upptäckts.

När det gäller punkt 4: "Bullerutredningen är amatörmässigt gjord och har inte beaktat de nyare vetenskapliga fynd som erhållits under senare år och som visar hur bullret från vindkraftsverk varierar pga atmosfäriska förhållanden, dygnsvariationen och väderleken. Inte heller har hälsoeffekterna beaktats" kan följande sägas:

Forskning kring buller från vindkraftverk och dess eventuella effekter på hälsan är alla av nyare datum. Vid sökningar på en vetenskaplig databas (den sk PubMed från USAs National Institute of Health) med sökord om buller och hälsoeffekter från vindkraftsrotorblad finns få publicerade vetenskapliga artiklar. De flesta är av yngre datum från c:a 2006 och fram till idag med de flesta publicerade de senaste 3 åren.

Av särskilt intresse är en svensk undersökning publicerad 2014 (**Larsson C, Öhlund O. Amplitude modulation of sound from wind turbines under various meteorological conditions. J Acoust Soc Am. 2014 Jan;135(1):67-73**) som visar att det svischande ljudet från rotorbladen kan variera pga växlande amplitud på ljudvågorna som i sin tur är väderberoende, varierar över dygnet och kan variera pga atmosfäriska förhållanden. Ett problem är att denna typ av mätningar inte är regel vid beräkning av ljud/buller från roterande vindkraftsverks som gör att traditionella ljudberäkningar inte blir tillförlitliga. På Holmöarna med dess geografiska läge och med närheten av de planerade vindkraftverken på Östra Holmön till bebyggelsen kan förväntas att bullerproblem av olika allvarlighetsgrad kommer att uppstå.

Det finns ytterligare en svensk undersökning som är viktig att känna till. I studien från sju orter i Sverige (**Pedersen E¹, Persson Wayne K. Wind turbine noise, annoyance and self-reported health and well-being in different living environments. Occup Environ Med. 2007 Jul;64(7):480-6. Epub 2007 Mar 1.**) drar författarna konklusionen att: "There is a need to take the unique environment into account when planning a new wind farm so that adverse health effects are avoided. The influence of area-related factors should also be considered in future community noise research", något som är av största betydelse för Holmöarna med sitt speciella geografisk läge.

Fynden har stöd från en senare Holländsk studie (**Pedersen E, van den Berg F, Bakker R, Bouma J. Response to noise from modern wind farms in The Netherlands. J Acoust Soc Am. 2009 Aug;126(2):634-43**).

Utöver studier av denna typ finns också fynd som talar för att vindkraftverk producerar låg-frekvent buller som kan ge negativa hälsoeffekter (**Møller H, Pedersen CS. Low-frequency noise from large wind turbines. J Acoust Soc Am. 2011 Jun;129(6):3727-44** och **Salt AN, Hullar TE. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. Hear Res. 2010 Sep 1;268(1-2):12-21**).

Slutligen finns aktuella studier som visar att vindkraftverk kan påverka både fåglar och fladdermöss på negativa sätt förutom att riskera att de "slaktas" av roterarna när de snurrar, (**Johnson JB, Gates JE, Zegre NP. Monitoring seasonal bat activity on a coastal barrier island in Maryland, USA. Environ Monit Assess. 2011 Feb;173(1-4):685-99**, när det gäller fladdermöss ; och

Mikolajczak J, Borowski S, Marć-Pieńkowska J, Odrowaz-Sypniewska G, Bernacki Z, Siódmiak J, Szterk P. Preliminary studies on the reaction of growing geese (*Anser anser f. domestica*) to the proximity of wind turbines. Pol J Vet Sci. 2013;16(4):679-86 när det gäller växande fåglar.

I den amerikanska fladdermusstudien skriver författarna: " Research on effects of wind turbines on bats has increased dramatically in recent years because of significant numbers of bats killed by rotating wind turbine blades. ... Seasonal bat activity (number of bat passes recorded) followed a cosine function and gradually increased beginning in April, peaked in August, and declined gradually until cessation in December.... We conclude that bats, specifically eastern red, hoary, and silver-haired bats, use this barrier island during migration and that this phenomenon may have implications for the development of near and offshore wind energy." Deras fynd stöder uppfattningen för riskerna när migrerande fladdermöss på väg över Kvarken kommer till Holmöarna och möts av vindkraftverk om vindkraftsprojektet förverkligas.

Den polska studien om effekten på växande gäss talar för att ju närmare gässen växer upp i närheten av vindkraftverk ju sämre tillväxt har de och ju högre halt av stresshormon har de i sitt blod. Fynden talar också för andra risker för vilda fåglar som växer upp nära vindkraftverk än bara risken att dö vid kollision med rotorerna.

Sammanfattningsvis kan sägas att:

Det aktuella samrådsunderlaget är både bristfälligt och ofullständigt.

När det gäller frågan om vindkraft på Holmöarna ställs Riksintresse mot Riksintresse – dvs skydd av djur, natur, kultur och friluftsliv ställs mot etablering av vindkraft.

Riskerna för naturen, människorna och djuren på Holmöarna att drabbas negativt på olika sätt är som framgår ovan överhängande om vindkraftplanerna förverkligas.

Holmön är redan Riksintresse för Friluftsliv. Holmöarna, med undantag för området "Holmö By" är ett Natura 2000 område medan Holmön By enligt Riksantikvarieämbetet är ett skyddat kulturarv. Trafikverket har beslutat att Holmöarnas "ålderdomliga vägnät" skall skyddas.

Riksantikvarieämbetet har utpekade hela ögruppen från Holmögadd i söder till Stora Fjäderägg i norr plus ett långsmalt havsområde norrut genom Västra Kvarken upp mot Bygdeå som "Kustområde med särskilda kulturmiljövärden". Det innebär "Områden som är känsliga för storskalig utbyggnad av vindkraftverk, som bör undantas från vindkraftsutbyggnad av bevarandeskäl. De områden som enligt Riksantikvarieämbetet bör hållas fria från vindkraftverk för att värna en fri horisont från vissa särskilt värdefulla delar av kusten". Det gäller i högsta grad utsikten från Stora Fjäderägg.

Tills dess att Länsstyrelsen har uppdaterat Holmöarnas befintliga bevarandeplan (Bevarandeplan Holmöarna SE0810010)– som anger vindkraft som ett hot – är det den som gäller.

Med sakliga skäl och argument är Holmön en olämpligt vald plats för vindkraftsetablering. Självklart behöver Holmön arbetstillfällen som framhålls i samrådsunderlaget. Men lämpligare än via vindkraft vore om arbetstillfällen skapas tex via ornitologisk och marin forskning, utbildning inkl. utbildning inom traditionellt jordbruk, ekologiskt jordbruk, hantverk och framför allt från turism.

Holmön 14 10 16

Eva-Lena Rydelius och Per-Anders Rydelius

Bilagor: Karta från samrådsunderlaget, bild över Holmön Möjligheter, Museets utredning